

Momente și schițe din actualitatea literară

citit din

■ Muzeului Național al Literaturii Române a inițiat, sub genericul „Confluente”, un ciclu de evenimente culturale prin care publicului bucureștean

Poetul George Vulturescu

și sunt prezentate nume importante ale literaturii române contemporane, din geografii și generații literare diferite. Invitații primei ediții din Rotonda M.N.L.R., desfășurată în ziua de 29 aprilie 2014, au fost scriitorii piteșteni și Biblioteca Județeană ”Dinicu Golescu” – Argeș. Au participat din partea Bibliotecii Județene ”Dinicu Golescu” directorul Mihai Octavian Sachelarie și poeta Nicoleta Popa, iar din partea Filialei Pitești a Uniunii Scriitorilor din România: poetul și eseistul Mircea Bârsilă, prozatorul Dumitru Augustin Doman, criticul literar Nicolae Oprea (în ipostaza de poet) și prozatorul Cristian Meleșteu. Amfitrionul manifestării a fost Ioan Cristescu (noul director al M.N.L.R.) și moderatori: poeții Marian Drăghici și Dan Mircea Cipariu. Manifestarea s-a deschis cu un film de prezentare a Bibliotecii Județene Argeș, completat mai târziu cu discursul directorului Octavian Sachelarie. În fața unui public avizat, au

propria creație: Nicoleta Popa (poeme dintr-un volum în pregătire), Dumitru Augustin Doman (fragmente din volumul în curs de apariție *Moartea de după moarte*), Cristian Meleșteu din romanul *Sicriul de gheață*, apărut chiar în aceeași zi la Editura Tracus Arte, Nicolae Oprea (care a prezentat la început *Antologia scriitorilor piteșteni* și spre sfârșit a citit câteva poeme din ciclul *Elegii pastelate – pe țărnul egeean*). În final, a avut loc o scurtă lansare a volumului de poeme *Viața din viața mea* de Mircea Bârsilă, volum apărut recent la Editura Cartea Românească. Poetul și volumul au avut parte de o prezentare pertinentă și elogioasă în același timp a lui Marian Drăghici.

■ În perioada 8-11 mai, la Satu Mare, a fost mare sărbătoare prilejuită de împlinirea a 25 de ani de la fondarea revistei *Poesis*. Scriitorii din țară și din străinătate, oficialități, decernarea de medalii jubiliare, recitaluri de poezie, vizitarea Muzeului Țării Oașului și a Careiului... Poetul George Vulturescu a fost, ca de obicei, o gazdă perfectă. N-au lipsit mâncărurile tradiționale și palinca, primăvara fiind și ea alături de organizatori, cu florile ei revărsate peste tot. Întâlniri prietenești între poeți din Moldova, Transilvania, desigur, și câțiva ”sudiști” (Nicolae Oprea, Mircea Bârsilă și Dumitru Augustin Doman). S-a lansat cu acest prilej *Poesis*, nr. 1-2-3 (276-277-278) – 2014, în condiții grafice de excepție, număr triplu cuprinzând într-o amplă secțiune aprecierile scriitorilor din țară despre proiectul editorial al poetului George Vulturescu, cel care și-a lansat și volumul bilingv *Aur și iederă/Gold and Ivy* (Eikon, Cluj-Napoca, 2014), translated from Romanian by Adam J. Sorkin and Olimpia Iacob. Ce mai, adevărată sărbătoare pe malul Someșului! (DAD)

Eveniment editorial

VIATA DIN VIAȚA MEA de Mircea Bârsilă

Cu o lună în urmă, a apărut la *Cartea Românească*, volumul de poeme *Viața din viața mea* de Mircea Bârsilă, cea mai bună carte de până acum a poetului – și ca substanță, și ca realizare grafică. Din prezentările critice de pe coperta a patra, reținem:

„Datul livresc, prezent adesea în versuri, apare acolo parcă spre a spori pregnanța senzației fragede, ca un element oarecum auxiliar, astfel încât dimensiunea „intelectuală” a sintaxei poemului nu apare deloc constrângătoare și sterilizantă pentru tandrețea de sorginte franciscană a întâmpinării lumii”. (Ion Pop) și

„Poetul și-a găsit identitatea lirică încă de la prima lui carte și a rămas în continuare el însuși, cu o consecvență numai aparent contrazisă de mișcarea de flux și reflux a inspirației. Volumele sale au o impresianantă unitate stilistică și formează un tot, fără să sufere de manierism”. (Alex Ștefănescu).

Pentru a-i susține pe cei doi importanți critici literari, să reproducem un poem din carte:

În fiecare seară

Puțini, foarte puțini bănuiesc ce înseamnă să te culci fericind vrăbiile. Cheia răsucită în ușă de două ori, lampa dată la infinitiv și lătrăturile de peste noapte: îndepărtatele lătrături ale sălbăticiunilor psihopompe. Ferice de vrăbii: n-au zei și nu le ia niciodată interviuri păianjenul, uriașul păianjen în caftan egiptean. Ferice de ele: niște firimituri, niște mici ancore ținându-mă, în fiecare seară, să nu mă arunc pe fereastră – într-un gol și mai mare. Lampa dată la infinitiv, cheia răsucită în ușă de două ori și repetatele coșmaruri cu substrat arhaic, păgân: se face că mi s-a furat din nou colivia în care îmi țin umbra. Se face că patul în care dorm este izbit, toată noaptea, aproape ritmic, de găleata unei fântâni. Puțini, foarte puțini bănuiesc ce înseamnă să te culci fericind vrăbiile: n-au zei și poate nici nu știu că sunt vii în această betonieră în care ne învârtește soarele.

Carte nouă

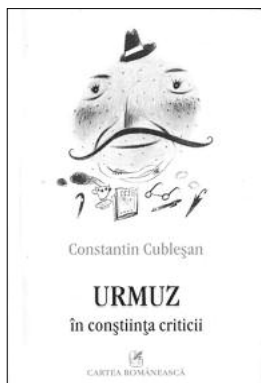
Vasile Tonoiu – Apropieri insolite – schițe de idei (Editura Academiei Române, București, 2012)

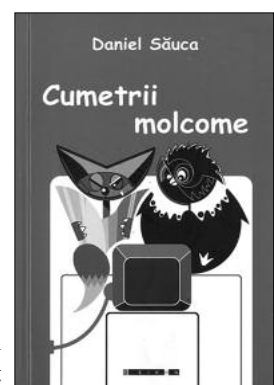
Profesor, filosof, academician, Vasile Tonoiu își subintitulează cartea de față „schițe de idei”. E o modestie exagerată. Volumul cuprinde studii și eseuri de mare profunzime. De pildă, textul *Prin jurnale și scrisori* analizează pertinent corespondența și diaristica a trei mari personalități care s-au sinucis: Pierre Drieu la Rochelle, Vincent van Gogh și Cesare Pavese, găsind similitudini și deosebiri în destinele lor și căutând resorturile văzute/nevăzute ale funestelor hotărâri. Alte texte sunt abstracte ale insolite dialoguri filosofice. Textul care dă titlul volumului reprezintă un studiu despre Creangă, celebrul povestitor fiind analizat într-o cheie cu totul originală. Iar scriitura este una spumoasă, savuroasă, ca de altfel toată cartea, care se citește ca o proză în care personajele sunt vioaie, zglobii idei, nicidecum „schițe de idei”.

Constantin Cubleșan – Urmuz în conștiința criticii (*Cartea Românească*, 2014)

Constantin Cubleșan este cunoscut scriitor, critic și istoric literar, profesor universitar de la Cluj. Opera sa este absolut impresionantă, cuprinzând de la studii aplicate despre Eminescu, Caragiale, Rebreanu, Blaga etc. până la dicționare de personaje din dramaturgia lui Blaga și Mihail Sebastian. Volumul de față reprezintă o analiză a vieții și operei originalului scriitor Urmuz, dar, mai ales, o reflectare cvasi-exhaustivă a vieții și operei acestuia „în conștiința criticii”, de la Tudor Arghezi, nașul literar al scriitorului, până la cei mai tineri exegeți din zilele noastre. Am putea spune că nimic din ce s-a scris despre Urmuz nu-i e străin criticului/istoricului literar Constantin Cubleșan și, de acum, nici celor interesați de opera nefericitului grefier de la Înalta Curte de Casație, creatorul literaturii absurdului din literatura română.

Daniel Săuca – Cumetrii molcome (Editura Eikon, Cluj Napoca, 2013)

Daniel Săuca este un tânăr și interesant poet din Zalău, redactor-șef al revistei *Caiete Silvane* și director al Centrului Cultural Sălaj. Scriitor acribios, animator cultural meticolos, invitând la Zalău mari poeți din țară, Săuca scrie și un jurnal de actualitate ironic și cu accente sarcastice. De asemenea, ca om al cetății, publică periodic volume de tablete social-politice apărute inițial în presa locală. Este și cazul *Cumetriilor molcome* – titlu cum nu se poate mai potrivit, pe de o parte, pentru ce se întâmplă în România anilor 2000, iar pe de alta, în ce privește temperamentul autorului (molcom!). Textele din volumul acesta sunt datate 2010-2013 și ele sunt, în fond, pledoarii pentru normalitate în viața politică, pentru bun simț în viața de zi cu zi. După cum se „justifică” într-un argument din finalul cărții, Săuca dorește „să-și rezolve în timpul vieții posibila relație cu posteritatea”. Fiecare scriitor, fiecare intelectual în general ar trebui să facă acest lucru. (DAD)

„Recunosc că n-am nicio șansă”

Dumitru Augustin Doman: *Vorbiți undeva despre “inocența oricărei contestări făcute din bună credință”. Observ că, după decenii de critică literară, sînteți cunoscut și comentat mai mult pentru cîteva contestări, nu inocente, desigur!, și mai puțin pentru miile de analize făcute empatic. Cît riscă n-a critic, “demolînd”, fie și parțial, o operă sau apărîndu-și polemic un punct de vedere estetic?*

Riscă ceva, într-adevăr. Un soi de critic ardelean, de care, deși se pare că nu mai e tînăr, pînă deunăzi n-am auzit, a afirmat că aș fi un autor atît de șters, încît din tot ce am scris a putut reține doar că n-am înțeles nimic din Nichita. E dreptul d-sale la o opinie. Riscînd a-l contraria, îmi voi exprima însă și eu opinia că selecția cu precădere, dacă nu în exclusivitate, a ceea ce apare în critica literară în registrul negativ, “rău”, ține de o mentalitate periferică. De un mahalagism. E o excelentă hrană pentru comeraj. O deprindere de țafă indiscretă. Dacă privim lucrurile ceva mai în adîncime, surprindem miezul voluptuos al metehnei în cauză. Satisfacția meschină a bîrfitorului, care speră în eliminarea din cursa concurențială care e viața obștească a unui semen, a mai multora. Nu sînt necesare argumente, dovezi de felul celor cu care operează nefericitul critic contestatar. E de ajuns umbra informă pe care o așterne zvonul. Și cum se aplică darwinismul social, căci despre așa ceva e vorba, în cazul condeierului amintit? Acesta n-a cutezat a ieși la scenă deschisă, cu o întîmpinare punctuală, convingătoare pentru a-și proba adeziunea la autorul **Necuvintelor**, combătîndu-mă. Să fim oare convinși că suferă din pricina unei opinii neconvenționale asupra acestuia? În orice caz, rejectîndu-l, fie și așa, într-o singură frază, pe subsemnatul, încearcă a crea un spațiu vacant pentru ceea ce n-ar putea fi decît propria-i prezență. Un gol avantajos, dacă nu două, dintr-o singură lovitură... Ridicîndu-ne mai sus privirea, ce constatăm? În principiu, contestarea poate fi luată în seamă atunci cînd se bazează pe buna credință. O inocență *sui generis*, aceasta, nu-i așa? O bună credință probată printr-o analiză aptă a convinge chiar și atunci cînd se află în cauză nume de-o anume reputație care nu o dată se manifestă ca un factor inhibant al spiritului critic. Criticul care-și respectă condiția se cuvine a depăși un atare baraj funcționînd de regulă în jurul unor scriitori în vogă. Are un caracter decisiv tehnica discursului polemic, atunci cînd acest discurs... există. A azvîrli din vîrfurile condeierului o apreciere negatoare nu e în niciun caz un act de curaj. Și mă tem că nici măcar de demnitate. Și aici nu pot a nu menționa o trăsătură de unire nu tocmai onorabilă, cea dintre cvasianonimul publicist transilvan și... acad. Eugen Simion, cel care, ani și ani în șir, s-a referit la considerațiile mele critice exclusiv prin cîteva vorbe, telegrafic. Lăsîndu-mi astfel intactă strădania demonstrativă, logica unor concluzii. Aidoma unui surdo-mut care face semne, neînstare a descinde în normalitatea limbajului...

Și încă o nedumerire *vis-à-vis* de cei înclinați a mă trata drept un “negativist” înrăit. Valoarea în creația literară se stabilește prin detașarea ei de nonvaloare. Socotind băbește, prin separarea grîului de neghină. Drept care un critic care laudă fără încetare, care, în incontinența tîmîierilor sale, nu propune o ierarhie a scriitorimii asupra căreia se aplică, nu poate avea credit. “Teapa spiritului, scria Sainte-Beuve, trebuie ascuțită fără încetare”. Magistratura critică (sintagma nu e nepotrivită) se bazează pe un echilibru de verdicte pozitive și negative. Elogiul compact inspiră nu doar monotonie, ci și de-a dreptul senzația unei contrafaceri. În literatură, precum într-un depozit de alimente, dai de mărfuri de tot felul, destule expirate, alterate ori de proastă calitate chiar din start. Se impune o sortare, o ordonare a lor, pentru ca sănătatea mediului literar să nu sufere. Două explicații există pentru critica ce se dezice de spiritul critic, incluzînd necesarmente și reacția respingerii. Una e cea a incompetenței, a carenței de vocație. Comentatorul de acest tip e aidoma unui daltonist care ar vrea să picteze ori a unui afon care ar vrea să facă muzică. Și nu ducem lipsă de nechematăi.

A doua explicație o reprezintă oportunismul. Unii analiști își propun a nu “supăra” pe nimeni, în ruptul capului pe cei socotiți a ține pînea și cuțitul, fie confrăți, fie politicieni. Să admitem că mai mulți dintre exegeții de acest gen au răzbit. Au ajuns cunoscuți universitari, prezențe în marile reviste ori pe sticlă. Aici e o problemă de conștiință jugulată. Nelipsiți de har, dorind însă a penetra cu orice preț în “lumea bună” a actualității, aceștia ar putea fi asemănați cu fetele de familie din Japonia veche, care încă din copilărie își legau strîns picioarele cu fișii de mătase pentru ca acestea să nu mai crească. Și se deplasau grațios, în mediul lor select, cu o atare nobilă infirmitate...

Cenzurînd și malformînd oficiul critic, perioada comunistă a excelat în anomalii ale acestuia, odioase mai cu seamă în anii ‘50. Au curs atunci contestările, mai bine zis excomunicările la comandă împotriva celor mai de seamă exponenți ai literelor noastre, înghesuți într-o detenție morală, purtînd eticheta infamantă a concepției burghezo-moșierești. Era însă evident pentru orice om cît de cît avizat că aveam a face cu o operație de terorism ideologic, fără sorți de durată. Cînd, în jurul lui 1965, a intervenit o relativă detenție, a avut loc o erupție de producții literare care au impus jaloanele unei noi epoci. Odată cu eliberarea deținuților politici, au fost scoase cătușele și de la mîinile autorilor interziși (cu excepția celor din exil, blamați în continuare, cu atît mai vîrtos, cu cît numărul lor sporea). În prim-plan s-a situat așa-zisa generație ‘60. Primită cu brațele deschise de o critică în cea mai mare parte recrutată din propriile ei rînduri, ea semnifică neîndoios o reluare a cursului firesc al literaturii, circumstanță ce n-a împiedicat însă autoritățile de-a încerca s-o capteze. Uneori doar printr-o susținută mediatizare, printr-o oficializare care nu însemna altceva decît inventarierea noilor veniți drept “bunuri ale socialismului”, altele prin momiarea literaților spre a trece cu arme și bagaje pe pozițiile propagandei. De-a dreptul printr-o operație de vînzare-cumpărare. Exemplul Nichita e lămuritor. Fără a trece mai niciodată pe la redacția **României literare**, de unde-și încasa salariul (N. Manolescu *dixit!*), poetul beneficia în schimb de un “împrumut”, nicidecum rambursat, de la Fondul literar, care echivala cu prețul a nu mai puțin de cincizeci de autoritisme. Așa se făceau unele cariere... Eu unul socotesc că promoția șaizecistă a fost în bună măsură improvizată. Critica a plusat recepția ei printr-o calificare entuziastă ce nu s-ar mai putea, în destule puncte, susține. Aveam a face cu o stare emoțională, cu o bucurie a regăsirii cu valorile de diverse grade. Cu o lumină intensă, orbitoare, la ieșirea dintr-un tunel întunecat. Excesul s-a văzut mai limpede, cînd, peste puțini ani, s-au ivit în arenă alți autori, cel puțin tot atît de relevanți (uneori net superiori vedetelor șaizeciste), care n-au avut parte, măcar inițial, dar uneori, din păcate, mult timp încolo și chiar pînă în zilele noastre, de comprehensiunea cuvenită. Au găsit locurile ocupate. Mă gîndesc la Mircea Ivănescu, Leonid Dimov, Emil Brumar, la Petre Stoica, Florin Mugur, Daniel Turcea, Cezar Ivănescu, Angela Marinescu, Marius Robescu, Constantin Abăluță, ca și la Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu, Costache Olăreanu, Alexandru George, Cornel Regman etc., primiți cu un anume echivoc. Aidoma unor întîrziți, a unor rude sărace, a unor provinciali care ar putea încurca lucrurile. E suficient să reamintim cronicile care li s-au consacrat în anii ‘60-‘70 și să comparăm acele texte cu cele închinatelor unor Nichita Stănescu, Ion (Ioan) Alexandru, Ion Gheorghe, Marin Sorescu, Adrian Păunescu precum și altora. Oameni ai zilei, cum ar veni, cei din urmă. Părea nelalocul

ei orice interpretare ce s-ar fi îndepărtat de calea regală a admirației care li s-a deschis în față. Un exces cu efecte colaterale. Cum aș putea uita stupoarea pe care, în astfel de condiții, a provocat-o apariția, la finele anilor ‘60, în **Luceafărul**, a articolului meu despre zeificatul Nichita, **A douăsprezecea elegie, critică?** Era prima breșă făcută în zidul deja gros al panegiricelor. N-am devenit de atunci un “damnat” al criticii? N-are importanță faptul că poetul înzestrat, care promitea foarte mult, ale cărui poezii le urmăream o vreme cu bucurie, a intrat într-un declin tot mai accentuat, că și alte voci au deplîns cu timpul degingolada sa, ale cărei semne se percepeau deja în acel moment. N-aș vrea să fiu “rău”, dar “epoca de aur” avea nevoie de un “Eminescu” al său. Așa cum, sub Gheorghiu-Dej, un Novicov îl urca fabulos în cin pe un Dan Deșliu, numindu-l “naș Eminescu”. L-a obținut, în deceniul al șaptelea, cu ajutorul unor exegeți de bună condiție, care au preferat a nu vedea scăderile progresive, ajunse într-un dramatic quantum, ale bardului de succes. Lucrînd pe propriul său eșichier ceva mai evoluat, puterea comunistă n-a găsit de cuviință a împinge pe primul loc pe un poet aservit fără rest (las’ că nici Adrian Păunescu n-a avut de pierdut!), delegîndu-l pe unul care, pe lîngă prestațiile-i inflammat propagandistice, avea și așa-zicînd un *coté* metafizic. “Inteligent”, nu? Să vă mărturisesc ceva. I. Negoșescu (cred că nu mă veți contrazice dacă-l socotesc drept cel mai de seamă critic de poezie din epoca noastră), îndată după ce a publicat analiza sa consacrată lui Nichita, cu subtitlul **Descrierea unui poet**, mi-a spus: “Știi, am avut mari îndoieli scriînd-o. M-am gîndit la tine. Aveam tot atîtea motive să-l laud și să-l resping pe Nichita. Am preferat să-l laud, pentru că eu, un întîrziat al literaturii, nu-mi puteam permite să-mi stric relațiile cu generația tînără”.

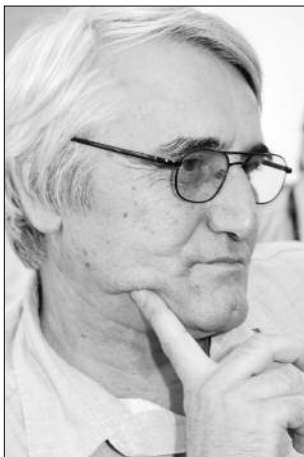
Să adaug la acestea încă un fenomen în măsură a-i descuraja pe critici în regimul comunist. Cîțiva scriitori mai în vîrstă, care au strălucit în falanga realismului socialist, n-au acceptat a rămîne pe dinafară, în anii “liberalizării”. S-au “reciclat” fără complexe. Trimițînd cîteva vagi surîsuri în direcția opoziției la comunism (adorau să fie lăudați la Europa liberă), dar neîndurîndu-se a pierde ceva din privilegiile pe care le-au dobîndit de la oficialități, ci, dimpotrivă, pofînd a le spori, au schițat ceea ce eu am numit o “rezistență de cafeana”. Bine și cu unii și cu alții. Intenționînd (și izbutînd) a fi tratați ca niște clasici în viață: Eugen Jebeleanu, Geo Bogza, Marin Preda. Intimidîndu-i pe colegii de condei prin influența lor în “sferele înalte”, pentru a nu mai vorbi de instituțiile noastre de breaslă. Nimeni nu cuteza a crîni împotriva acestor privilegiați. Cînd am îndrăznit a emite cîteva observații asupra lor într-un duh oarecum “eretic”, revistele au refuzat să mă tipărească. La fel am pățit și cu un articol despre Eugen Simion, pe atunci stea ambiguă în plină ascensiune, moralmente megieș la statutul celor pomeniți, articol care cu mare greutate a apărut în **Suplimentul literar-artistic al Sînteii tineretului**, cu “complicitatea” lui Ion Cristoiu, care îl conducea. Ca prin minune mi-a fost publicat și un text despre Adrian Păunescu, nu tocmai avantajos acestuia, în 1980, în **Viața Românească**, dirigită de Ioanichie Olteanu, reprezentînd, la rîndul său, un prim episod al discuției libere asupra acestui alt monstru sacru al literelor politizate, pe atunci într-o glorie ce părea intangibilă. Europa liberă i-a acordat o măgulitoare rezonanță. Confruntîndu-mă în premieră cu imaginea critică habituală a lui Nichita și a lui Păunescu, mi-am aprins paie-n cap...

Dar azi? Cum stau azi lucrurile în lumea noastră cu ferestrele și ușile deschise larg spre Europa? Perioada comunistă a fost aidoma unei furtuni care a răvășit aproape totul, obligîndu-ne

(continuare în pag. 5)

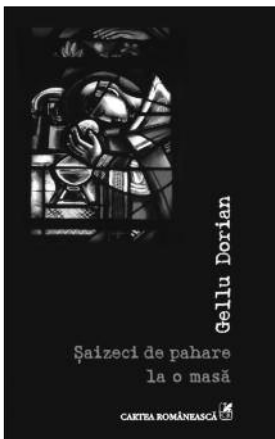
Valoarea în creația literară se stabilește prin detașarea ei de nonvaloare. Socotind băbește, prin separarea grîului de neghină. Drept care un critic care laudă fără încetare, care, în incontinența tîmîierilor sale, nu propune o ierarhie a scriitorimii asupra căreia se aplică, nu poate avea credit. “Teapa spiritului, scria Sainte-Beuve, trebuie ascuțită fără încetare”. Magistratura critică (sintagma nu e nepotrivită) se bazează pe un echilibru de verdicte pozitive și negative.

Cronica întârziată

Poemul de aniversare

În lirica sa, afiliată numai formal poezicii postmoderne, Gellu Dorian cultivă deopotrivă intensitatea expresivă, pe fondul descătușării afective, și fervoarea vitalistă cu rostul de a compensa sentimentul imposibilității cunoașterii sau a comunicării. El reușește, astfel, să îmbine expresionismul cu existențialismul într-un discurs omogen, timbrat de subiectivism.

Nicolae Oprea

profil

Născut în Botoșanii lui Eminescu și trăind într-un asemenea oraș încărcat de istorie, în care te lovești la tot pasul de numele emblematic al geniului tutelar (teatrul, biblioteca, parcul, bulevardul, hotelul etc. cu același nume), Gellu Dorian pare să fi fost sortit să întrețină memoria vie a poetului „nepereche”. Așa se face că din 1991 a inițiat proiectul cultural care transformă Botoșanii de iarnă în centrul de polarizare a valorilor poeziei contemporane autohtone: Premiul Național „Mihai Eminescu”. Completând astfel manifestarea cu o istorie mai lungă, datând din anii '80 ai secolului XX, Festivalul-concurs de poezie și interpretare critică a poeziei eminesciene „Porni Luceafărul...”; simultan, în ultimii ani, cu un neconvențional Congres național de poezie.

Nu știu în ce măsură umbra lui Eminescu a germinat impulsurile creatoare ale poetului optzecist, dată fiind și discreția sa funciară. Cert este că Gellu Dorian – a cărui poezie se detașează de orice formă de epigonism – se manifestă ca emul al înaintașului în direcția polivalenței și a forței creatoare ieșite din comun. Traiectul poetic, deschis în 1979 cu *Liniștea neliniștii*, va fi parcurs necurmat în anii '80-'90 până la explozia editorială din 2000 până în prezent, culminând cu *Cartea singurătăților* din 2012. Resimțind nevoia unei modalități mai permeabile de comunicare, poetul migrează spre proză din anii '90, în ipostaza romancierului: *Scriptorul*, *Cartea fabuloasă*, *Sfârșitul*, *O lume de lepădat*, *Casa Gorgias* ș.a. Iar în mileniul al treilea îmbracă veșmintele dramaturgului în *Cașavencii* și, mai cu seamă, *Confort Freud*, volum de teatru distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor. În aceiași ani, își fructifică talentul de eseist (*Eminescu prin vămile timpului*, *Tineri poeți români de dincolo de Styx*) și de temeinic cititor de poezie.

Revenind la actul poetic, scriitorul multivalent proiectează, în chip insolit, un volum cu tematică retrospectivă prin care aniversează trecerea sa în familia sexagenarilor, cu peste douăzeci de culegeri poetice în spate: *Șaizeci de pahare la o masă* (Ed. *Cartea Românească*, 2013). „Paharele” numărate din 1953 încoace marchează simbolic vârstele formării poetului, prin colajul fragmentelor de viață preluate (și prelucrate) din memoria afectivă. Expert constructor de universuri lirice omogene, Gellu Dorian elaborează, în fond, un poem continuu al devenirii sau, altfel spus, un *Bildungsroman* – ca să preiau subtitlul din *Al cincizeci și cincilea pahar* –, flancat de alte două poeme mai ample intitulate *Masa*, cu rol de prolog și epilog. Primul dintre ele evocă *Nașterea* poetului și este unicul text conceput în registrul vituperant al revoltei, impregnat de sarcasm și ironie. În cadrul viziunii parodice asupra istoriei din totalitarism sunt blamați aici întemeietorii și torționarii comunismului, Marx, Engels, Lenin, Stalin, Dzerjinski și, mai încolo, Pauker sau Gheorghiu-Dej („Erau toți înveliți într-o cârpă de pluș roșu: / Karl, / Friedrich, / Vladimir Ilici, / Iosif Vissarionovici, / Felix Edmundovici / scrânceau în propria lor scârnă / pe care și-o împărțeau rațional”), iar pe fundalul acestei istorii zbuciumate, dominată de „dihania roșie”, se produce nașterea binecuvântată: „hei-rup, hei-rup / brigadierii cântau / iar difuzorul atârna ca o turtă de viespi / pe peretele sub care mama / primea bunavestirea nașterii mele / de la îngerul gabriel / întors din siberii odată cu tata / iute ca un șrapnel intrat / în carnea plină de sânge proaspăt”.

Confesiunea lirică retrospectivă, proiectată pe fundal alegoric, debutează firesc cu *Primul pahar*, unde sunt consemnate momentele nașterii și numirii: „era marți, era a douăsprezecea zi a

lunii octombrie, / abia miercuri s-a scris numele meu / pe o hârtie / fără de care n-aș fi fost folositor mai târziu / când Dumnezeu și-a văzut de alte treburi / lăsându-mă în grija mea / care n-a fost întotdeauna cea mai bună”. Iar un enunț poetic din *Al șaisprezecelea pahar* („nu scriu nimic despre ce nu mi s-a întâmplat”) îndreaptă înșelător cititorul spre turnura autobiografică a discursului. În realitate, biografismul este germinat de viața interioară, datorită transfigurării permanente a faptului cotidian. Amintirile și jocurile copilăriei (*joaca-nejoacă*) ajung să fie simplul prilej pentru meditația gravă asupra existenței. Ieșirea din *lumea aceea mică* (cum se subintitulează o secvență) este percepută ca experiență traumatizantă, sub presiunea istoriei barbare din epoca apusă: „de la o vreme lumea a început să se lărgească / ... / țara mea din care nu puteam ieși / decât pe hartă și pe globul din carton / din magazia de materiale didactice, / dictatorul frumos și peltic din televizor, / microfonul din timpanul pereților, / ochii albaștri care au compromis cerul senin - / lumea aceea mică era atât de încăpătoare, / încât nici acum nu mai pot ieși din ea...”.

Viața sub dictatură este similar văzută la vârsta rememorării, din *Al cincizecilea pahar*: „Înțeleg abia acum, la vârsta / când nu-mi mai fac probleme prea mari cu mine, / de ce ascundeau totul, până când și de cei ai casei / ... / da, le era frică, trecuseră prin război, prin foamete, / iar acum pământul nu mai era al lor”. Prin interferarea aproape imperceptibilă a planurilor real/imaginare, istoria personală, desprinsă din tabloul istoriei mari, apare ca o înșiruire de experiențe inițiatice, insistând pe cunoașterea de sine: „, o întregă istorie pusă pe seama mea, / o risipă de fapte pe care aș fi vrut să le trăiesc, / dar în viața mea n-au încăput decât faptele mele / numai de mine știute, / celelalte sunt imaginația celorlalți / din care am fugit / pentru că începuse să-mi fie frică de mine”. Motivul ochiului întors sau al privirii în profund, de rezonanță eminesciană („Din ochi, când toată viața în ei îți este scrisă” – spunea Eminescu), este dezvoltat în acest sens; precum în secvența *Jocul îngerilor pe pervaz* și altele asemenea: „Sunt sute, / nimeni nu-i vede, / doar ochii mei”; „Unde stau ochii, acolo stau toate viețile mele”; „cele de vin fac să se vadă prin ochii mei / milioane de ochi / care stau după fereastra în care privesc” ș.a.

În lirica sa, afiliată numai formal poezicii postmoderne, Gellu Dorian cultivă deopotrivă intensitatea expresivă, pe fondul descătușării afective, și fervoarea vitalistă cu rostul de a compensa sentimentul imposibilității cunoașterii sau a comunicării. El reușește, astfel, să îmbine expresionismul cu existențialismul, într-un discurs omogen, timbrat de subiectivism. Nu Rilke (grupajul din 1993 trădează filiația: *Elegiile după Rilke*), de care îl apropie doar atmosfera existențialistă recreată în poem, ci Georg Trakl pare să fie modelul, prin simbioza expresionist-existențialistă realizată în versurile sale. (Alt poet expresionist este amintit fugăr în *Al douăzeci și doilea pahar*: „citeam poezii în ochii lui Georg Heym”). Și, mai cu seamă, Franz Kafka (invocat încă din titlul altui volum anterior, *Cafeneaua Kafka*), - a cărui operă ilustrează în egală măsură cele două curente cu substrat filosofic -, îi nutrește lirismul propriu. Poetul contemporan apare asemenea condamnat la singurătate (vezi și *Cartea singurătăților*), trăind într-un univers ostil și absurd care îl împinge spre *alienare*, în pofida sociabilității probate prin „cârciumi” și „bodegi”. Cum enunță Dorian: „sunt zile atât de goale încât toată viața mea, / trecută și viitoare, / nu face doi bani”; sau: „lumea se surpă în ea, / din prăpastie nu mai

răsare nimic, / doar ecoul pe care-l împachetez în câteva cd-uri / pe care le arunc undeva în inimă, / mă las furat până la piele, / până când nici de piele nu mai am nevoie”.

Urâtul existențial („Mi se face urât uneori, / atunci iau umbra de urechi și o târâsc prin lume”) generează însingurarea cronică („dar după ce a plecat lumea de acasă, / s-a făcut atâta loc liber în jurul meu / că am devenit mic, mic de tot / ... / apoi am locuit trist chiar în catedrala din mine”), până la limita singurătății absolute (din *Al patruzeci și cincilea pahar*): „De mâine voi fi atât de singur / încât nici eu nu voi mai ști / de mine...”. Alienarea socială este retrăită la fel de intens: „Așa e aici, întuneric, nimeni / nu întreabă pe nimeni, / copiii se joacă în burțile mamei, / frații noștri mor prin pădurile de sticlă, / fetele, zile prin care toți trec și lasă urme, / câinii nimănuși latră la nimeni, / nimeni nu-și știe rostul, fiecare trăiește viața altuia, / toți sunt morți” (*Al paisprezecelea pahar*). Poemul concentrat al vieții, conturat de poetul la 60 de ani, deviază treptat în discurs simbiotic al vieții și al morții („viața începea să semene cu mine, / moartea i se îngemăna”). Refugiul în scris (în creație, ca atare) este văzut ca posibilă mântuire. „Scriu, mă ascund încet / în mormântul de hârtie / peste care vor zbura mii și mii de pleoape închise” – ar fi enunțul definitiv.

Specifică acestui discurs poetic complex este și puterea de asimilare a surselor literare, fără nici o subordonare față de modele. În afara poezilor amintiți mai sus, ecoul eminescian reverberează în versuri disparate, mergând uneori spre parafraza ironică (de genul „cum, pentru ele, să nu dai tu viața ta toată”). Dar Gellu Dorian s-a format îndeobște la școala de confluență a modernismului cu postmodernismul. Unul dintre modelele implicite este *magistrul* Mihai Ursachi, cu care se simte afin prin arta camuflării realului și refugiul în spirit sub apăsarea singurătății („împărat al Singurătății” – se declara poetul ieșean): „În jurul meu, / viața pe care o credeam numai în mine - / atât de multe întâmplări / care nu mi-au folosit la nimic - / deși nu sunt din Tecuci, / am un motor / care treieră aerul dintre mine și Dumnezeu - / într-o zi la o masă de birt, / mi-a strâns mâna Magistrul - / cu ea îmi scriu viața pe care doar eu mi-o observ”.

Cred că epilogul cel mai adecvat pentru acest volum (auto)aniversar ar fi poemul de solidaritate cu generația sa din addenda *Cărții singurătăților*: „Stau la masă singur și-mi spun: / în poezia română nu se mai poate bea nimic, / a băut totul Muri și acum chelnerițele adună paharele, / pe cele sparte le lipesc de pereți, / pe cele goale le umplu din noi, / să mai bea ce-a mai rămas Ioanespop, / la altă masă bea Vinicius din propriile-i lacrimi distilate / în recipiente pe care le poartă prin târg umbra lui Nichita, / iar câțiva lăutari ajung cu arcușul până la urechile lor însetate / ca niște pâlnii / sub ochii de sfinx ai lui Iova - / gata, se aude, de acum putem muri liniștiți, / ne-am îmbătat toate versurile, / ne putem aduna în case ca în morminte / sau ca în biblioteci cărțile ca niște sticle sigilate / aruncate în nesfârșita mare a uitării...”. În chip simptomatic (și premonitoriu), în centrul acestei *Schițe de istorie recentă a poeziei* se află Ion Mureșan – a cărui *carte Alcool* constituie reperul din umbră pentru cartea de față –, primul poet optzecist distins cu Premiul Național „Mihai Eminescu”. După toate indiciile, *Șaizeci de pahare la o masă* reprezintă un proiect poetic de frapantă originalitate în conturul lui sferic, marcând momentul de vârf al poeziei lui Gellu Dorian.

Cine ne salvează viața literară de la moarte

Fără reviste de cultură, viața literară ar fi muribundă, ar dispărea recenziile, comentariul critic sau cronică avizată, care actualizează ierarhia scriitoricească și determină valoarea cărții, în primul rând. E de neconceput să dispară revistele literare, i-am spus lui Ștefan Agopian la telefon, revoltat că astfel de reviste sunt în pericol să dispară, nesuținute public financiar. Nu e chiar așa, mi-a răspuns fostul candidat la președinția USR (azi, pe piață cu o carte de succes, multipremiată – „Scriitori în comunism”), uită-te la ce se întâmplă în Occident. Apoi, nu uita că la noi revistele literare au tiraj minim și n-au deloc difuzare, nu sunt citite decât de cei care le primesc eventual prin poștă (sau sunt frunzărite la redacții, primite „la schimb”). În plus, hai să ți-o spun la obraz: o cronică apărută pe un blog (Simona Tache, fostă colegă lui la *Academia Cațavencu*) la ultima mea carte a avut în două zile peste 4.000 de cititori unici, zeci de like-uri și de comentarii (care întrebau de unde îmi pot cumpăra cartea). Lasă că blogul e citit și în străinătate. E un blog, nu e un site al unei reviste literare (pe care le evită de regulă cititorii de pe internet). Îți dai seama, câți cititori am avut eu la cronicile apărute în revistele literare? m-a mai întrebat Agopian. Să zicem câteva sute, adăugându-i și pe cei ce au citit pe site-ul revistei literare care apare în format de hârtie. E un punct de vedere. Totuși, trebuie nuanțat.

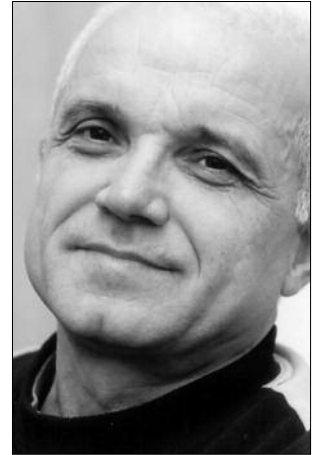
Eu știu că numai o revistă în format de hârtie contează, inclusiv pentru istoria literară. Cel puțin deocamdată, revistele online profesioniste (care apar numai în format electronic, tip *Tiuk!* a lui Mihail Vakulovski sau *Prăvălia culturală*, a lui Cornel Mihai Ungureanu; conținutul lor e cel mai des imprezibil, incompatibil cu cel al unei reviste literare consacrate pe care o citești în format pdf) nu sunt înregistrate în dicționarele de literatură română, nu sunt luate în serios, nu sunt depozitate și înregistrate în bibliotecile publice, pot să dispară peste noapte sau să nu existe, dacă nu se plătește serverul sau dacă nu ai internet. La fel blogurile literare (chiar dacă administrarea lor ar fi gratuită; absența internetului le face inaccesibile). Avantajul că o revistă care apare pe internet are mai mulți cititori e real (personal, de la o vreme citesc revistele literare din țară în format pdf, neavând de unde să le iau; profit de ocazie să le mulțumesc îndatorat redactorilor-șefi care-mi trimit prin poștă revista lor literară și să-i anunț că din luna mai, o dată mutat, adresa mea va fi: *Calea Giulești Nr. 418 E, Ap. 2, Etajul 1,*

Sectorul 6, București, Cod poștal 060291, Oficiul poștal 17, Telefon 0727820756; repet, difuzarea revistelor care apar în format de hârtie, la nivel național, e aproape inexistentă; în București se găsesc la un singur chioșc, și numai unele dintre ele). La fel se întâmplă cu cărțile, numai cele care apar pe hârtie contează, sunt luate în considerare (cărțile care apar exclusiv pe internet nu există pentru scriitorii români). Sigur, pot fi cărți care pot fi citite și pe internet (sau pe tablete *ebook reader kindle*), dar nu sunt luate în seamă decât cele care au apărut inițial pe hârtie, în format pdf. Nu-mi imaginez ce se va întâmpla în viitor cu cărțile și revistele care ar putea să nu mai apară pe hârtie...

Continuând ideea cu moartea vieții literare dacă dispar revistele literare, s-ar putea argumenta că internetul poate prelua inclusiv critica literară de întâmpinare – dar cine pune cu adevărat bază pe o regularizare a accesului tuturor scriitorilor la internet? Ar trebui găsită o formulă de revistă online, apoi, care să respecte tiparul revistei literare de hârtie, cu paginație pdf? Lasă că internetul, conform avertizărilor apocaliptice, poate să dispară pentru totdeauna dacă exploziile solare o iau razna și afectează aparatul bazat pe curent electric (sigur, fără curent electric nu mai pot fi nici tipărite în stil modern cărțile; firește, ele pot fi tipărite după modelul inițial al lui Johannes Gutenberg, cu litere mobile, matriță și presă), scriitorul întorcându-se la mașina veche de dactilografiat (dar și pentru fabricarea ei trebuie curent electric) sau la toc și cerneală (și la copiiști din evul mediu românesc).

Viața noastră literară are actualitate publică datorită revistelor literare, ele asigură mișcarea ideilor și dau contur noii identități creative scriitoricești românești. Fără reviste specifice, literatura română originală ar avea și mai puțini cititori, cărțile n-ar mai avea nici un impact și s-ar judeca la grămadă (eventual, la kilogram, odată ce valorizarea estetică nu va mai funcționa public), iar scriitorii ar intra în total anonim (neavând unde să apară dezbateri, anchete, atitudini literare sau interviuri și texte biografice, de pildă, sau poezie și proză originală, care întrețin competiția, inclusiv cea dintre generații). De la Revoluție încoace sponsorizarea apariției revistelor literare a devenit o problemă. Scriam luna trecută, aici, că după 24 de ani nu s-a schimbat mai nimic, finanțarea minimă a revistelor literare a rămas în bătaia vântului, nu există o strategie publică de susținere a culturii

scrise, cea care ne perpetuează memoria. În 1992, un scriitor cu capul pe umeri, care finanța revista *Calende*, Călin Vlasie, scria că „în numai doi ani prețul hârtiei a crescut de la 11.000 lei la 380.000 lei tona, creștere de preț incomparabilă cu a vreunui alt produs intern, incomparabilă și cu prețul hârtiei de pe piața externă... Și chiar dacă nu s-ar plăti salariile redactorilor și colaboratorilor și tot nu s-ar acoperi din vânzări cheltuielile de tipărire și difuzare ale revistelor literare”. Altfel, după Revoluție „revistele literare sunt supuse unei noi forme de cenzură, cea financiară” și ne-am trezit cu un „nou oportunitism literar românesc”, guvernării susținând „penibilul concept al culturii fără politică” (puterea politică trecătoare neagrea nici un fel de critică)... Poetul-editor din Pitești cerea autorităților din 1992: „subvenții pentru hârtie și tipar și o lege a sponsorizării stimulative pentru sponsori”. În timp, a apărut o lege a sponsorizării, totalmente defavorabilă sponsorilor, așa că a murit în fașă. Azi e redepusă în Parlament o nouă lege a sponsorizării, dar Ministerul Finanțelor (sfătuit și de FMI) se opune în continuare neimpozitării „la sânge” a sponsorilor... În octombrie 1992, fostul președinte al USR, Mircea Dinescu (înainte de a lăsa USR în faliment și de a se face singur miliardar „independent”) declara optimist: „Am reușit cu câțiva prefecți să dăm reviste la județe. Unii au fost înțelegători, alții nu. La Timișoara, de exemplu, n-am reușit, pentru că să știți, asta e o altă iluzie a noastră: opoziția. Să te ferească Dumnezeu de nesimțirea omului din opoziție care vine la putere”. Apoi a fost înființată și Administrația Fondului Cultural Național, care „este un finanțator public ce organizează consultări cu operatorii culturali și cu reprezentanții Ministerului Culturii din România, pentru stabilirea strategiilor de finanțare a culturii” (nu încetez să-i citez „descrierea”) – și? În 2006 se vorbea de „genocid cultural” în revistele literare eliminate din lista sponsorizărilor AFCN. În 2014, revistele literare sunt selectate la AFCN pentru finanțare pentru câteva luni (dintr-un an) tot de un juriu cu „ilustri necunoscuți” (ilustri care habar nu au cu ce se mănâncă literatura), exclusivist, discreționar (punctajul dat revistelor literare e hilar de-a dreptul). Numai bunăvoința consiliilor locale, în județe (nu și la București, repet), face ca azi să nu ne trezim fără reviste literare pe piață...

Liviu Ioan Stoiciu

Fără reviste specifice, literatura română originală ar avea și mai puțini cititori, cărțile n-ar mai avea nici un impact și s-ar judeca la grămadă ..., iar scriitorii ar intra în total anonim...

„Recunosc că n-am nicio șansă”

(urmăre din pag. 3)

la a face ordine inclusiv în spațiul literaturii celei socotite, mai pe față ori mai voalat, a fi slujnica fidelă a gândirii unice de partid și de stat. Astfel s-a văzut readus la ordinea zilei conceptul lovinescian al revizuirilor. Revizuirii pe care încă înainte de decembrie '89 le făcea exilul, în speță postul de radio de la München, pe care, să ne amintim, le făceam noi înșine în conștiință, opriri a le face publice. Subsemnatul a fost unul dintre cei care a vorbit cu tristețe despre compromiturile marilor noștri interbelici, care și-au plecat frunțile în fața puterii abuzive. Dar m-am pomenit acuzat de „negativism”, ca și cum m-aș fi înarmat cu un ciocan ca să sfărâm monumentele neamului. Afirm din nou, răspicat, deși n-ar fi fost nevoie dacă textele mele ar fi fost citite în chip onest: Argezi, Sadoveanu, G. Călinescu, Camil Petrescu rămân valori fundamentale ale literelor noastre. Din norocire, cedările lor au intervenit când opera lor era deja înfăptuită în partea sa esențială. Aserțiunea contrară este așadar o calomnie sfruntată. O dătează poziției conservatoare care nu e de acord cu nicio revizuire, o poziție în fruntea căreia se află Eugen Simion. Continuând a-i îmbrățișa pe Marin Preda, D. R. Popescu, Adrian Păunescu, ca și cum nimic decepționant nu s-ar fi întâmplat în istorie și-n scrisul lor, d-sa face figura inoportună

a unui defetist. Un critic de seamă, Eugen Simion, nici vorbă (iată că nu încerc a-l “nega” nici pe d-sa), însă cu o mentalitate care, dînd impresia, pînă la Revoluție a avea o anume deschidere spre liberalism (d-sa, după toate probabilitățile i-a speculat echivocul), ni se înfățișează azi consumată. Retrogradă. Acele judecăților lui E. Simion pe cadranul stabilirii valorilor s-au oprit cu un sfert de veac în urmă. Fie că ne convine fie că nu, istoria literaturii nu va mai putea fi abordată ca în epoca totalitară. Cu siguranță, aceasta va avea o imagine în mers, lepădîndu-se de balastul conjuncturalismelor care încă mai persistă. Dar dacă scriitorii trecutului pot fi tratați cu o anume lejeritate, n-au întîrziat a apărea alții, vedete ale epocii postdecembriste, în jurul cărora se reconstituie cordonul protecționist. Cum să-ți îngădui a face obiecții lui X sau Y? Ca și bărbații politici cu măgulitoare funcții, aceștia reclamă o imunitate. M-a amuzat recenta manifestație din Capitală, cu pancarte și portrete, împotriva “linșajului moral” la care ar fi fost supus Andrei Pleșu la un post tv. E urît, fără îndoială, că s-au folosit termeni de o grosolanie ultimă față de Andrei Pleșu, ca și, în alte ocazii, față de Gabriel Liiceanu, intelighenți demni de o nefățarnică prețuire, dar acesta n-ar trebui să fie un motiv ca să nu mai existe o discuție critică slobodă asupra lor. Un pretext al

tabuizării. Ori al idolatrizării. Să-i deplîngem pe cei doi “elitiști” cum li se zice, înși prosperi, dispunînd din fericire de toate favorurile unui context magnanim? Atunci cînd trăiesc în preajma noastră oameni de știință și scriitori, plasticieni și actori care se zbat în dificultăți mari, nu în ultimul rînd în cele de ordin material. Parcă n-ar fi tocmai potrivit. Cineva a susținut că singurii intelectuali care contează, în prezent, la noi, ar fi Pleșu și Liiceanu. Nu e cam mult? Nu e de-a dreptul enorm? Nu se repetă cumva, într-o notă acutizată, ceea ce s-a petrecut odinioară cu Jebeleanu, cu Nichita sau cu Preda?

Dar parcă m-ați întrebat și ceva în legătură cu “demolarea”. Ispravă sub semnul căreia am fost nu de puține ori așezat. Ei bine, să zicem că aș dori să fiu un demolator. Un nihilist pur sînge, un kamikaze care și-a pus în gînd să arunce în aer tot ce mișcă pe tărîmul valorii literare. Ce șanse aș avea? Vai, recunosc că niciuna. Îl citez, cum am mai făcut-o și altădată, pe Croce: “Niciun critic nu poate face artist pe cine nu e, și tot astfel niciun critic nu poate, prin imposibilitate metafizică, să nimicească, să dărîme și nici să zgîrie, cît de ușor, pe un artist, care ar fi într-adevăr artist”. Așadar valoarea fiind intangibilă, oricît m-aș strădui, n-am ce face. Chiar dacă asta ar presupune să-mi decepționez “prieteni”...

Isabela Drăghici

La hotarele țării noastre

este țara mea,

mai tristă și mai adevărată decât mine,

decât tine.

Este fiica noastră înghețată

în gerul gândului încercuit de-o seceră,

este anafură sfărmată sub talpa bocancilor,

sare pe rănilor fiilor noștri duși în uitare.

La hotarele țării tale este o cruce

pe care nu vrei s-o știi,

nu vrei s-o porți,

este un Christ pe care l-ai mai răstignit cândva...

HIEROFANT

Invadată de ceață,
în labirintul nediferențierii,
între fantome de sentimente stinse,
între idei șerpuitoare,
încolăcind strâns,
feroce,
dorințele eului fără eu...
Ceață înhămată
în spatele timpului cabalin,
galopând peste hotarele Styx-ului.
Dincolo... sunt eu.
Sau poate nimic.

PRUNC

Pruncul zidit în sunet de război,
prunc explodat în preajma noastră
de mii de ori,
prunc schilodit de anotimpul morții,
vândut pe câțiva bani –
prunc fericit,
prunc ce trăiești în noi!

Prunc orbital,
Lumină-nvăluindă,
picior de stea
azi desfăcându-și pleoapa,
Prunc alb al zilei de apoi,
Pruncul Dintâi,
Cel dincolo de noi...

Mai vino înc-o dată
să te apăr!
Ieri am murit, dar vin să-ți fac drum,
păcatul să ni-l iei până la capăt
și-n geană zâmbetul mântuitor să-ți pui.

CONTEMPLAȚIE

Între noapte și zi,
am aflat o tăcere
mai adâncă decât mine.
Între noapte și zi,
iarna a-nmugurit pe buzele mele,
printre ramuri amuțite,
în mijlocul pădurii uitate.
Încremenire albă,
frumusețe nedescrisă de gând,
bucurie a tainei nerostite.
Între noapte și zi,
m-am aflat zăpadă
pe umerii tăi,
liniște caldă în visul inimii,
trecere către *dincolo*.

IARNA

Iarna gândurilor
a troienit
Cetatea ascunsă.
Prin cele nouă porți
au ieșit demult
lebedele îndrăgostiților,
trilurile iubirii.
Cercul dorințelor -
înghețat printre jocuri uitate.
În imaculata nemișcare,
amorțită de frig,
iarna însăși
s-a cufundat în Sine.
Adânc,
atât de adânc,
până când, iată,
n-a mai rămas
niciun anotimp!...

GÂNDURI LACUSTRE

Copacul se prelungește în adâncuri –
deși se înalță, umbra lui dă iluzia curgerii.
Vertical sau orizontal,

el este egal cu sine.
Că mă înalț sau mă cobor,
că plâng sau râd,
că sufăr sau îmi savurez fericirea,
sunt eu – același eu...
Punctele cardinale ne absorb, fără să știm,
iluziile – același copac, același eu,
dincolo de realitatea aparentă a devenirii.
Mă-ntrebi ce substanță are această vrajă, acest
mister?

PSALM

Mângâi Numele Tău, Doamne,
Numele Tău scris,
căci altfel nu știu cum.
Mângâi vorbele și tăcerile despre Tine,
căci altfel nu știu cum.
Mă mângâi.
Ești... *Tu?*

OGLINDIRI

Între gândurile noastre au alunecat ghețari.
Nu ne-am mai recunoscut,
nu mai știam cine suntem.
Adormeam pe bancheta cu „adevăruri“,
întunecați și rătăciți,
și nu vedeam cum inimile
ne amorțesc în îndoială și frică.
În această zbatere,
în numele iubirii,
ne uram,
în numele libertății,
ne puneam cătușe sufletului.
Dar într-o zi, sfărmați și oboșiți,
ne-am văzut mai goi ca niciodată:
ne luptam fiecare cu sinele.

ÎNGENUNCHERE

suntem atât de săraci
încât ne vom vinde
aerul din jur
vom încerca să trăim
cu o porție redusă
(cât ne va mai fi dat
să trăim)
atât de săraci suntem
încât și Dumnezeu a coborât
înainte de timp de pe cruce
să facă un miracol
dar l-au închis repede și pe El

fă un miracol,
fă un miracol,
îi strig de câțiva zeci de ani
de câteva mii de ani
dar Domnul are un căluș în gură,
are nevoie și El de un miracol
șopârlele imperiale își împart sfidător
ce-a mai rămas:
„ - Un centimetru cub de aer! E-al nostru!“

popor de tâmpiți
nu vezi că ești închis dinainte de-a te naște
în cușca hienelor împărțindu-și rapace
mădularele tale viitoare

nu mai pot să respir
nu ne mai ajunge aerul,
atât vă mai cerem
de 23 de ani vă cerem
dați-ne aerul înapoi!

MANIFEST

A apus epoca romanticilor!
Trebuie să ne-adaptăm
la bube și jeg,
la vomă și plâns,
la lepră și urlat de frunză ucisă,

să bem din poșirca
fast-food-ului tern,
o halcă strigândă -
un zbucium... etern.
Să fim mai moderni:
să smulgem plăceri
din gropi de gunoie,
din spumă de trup
și-n hohote-viermi
pe hoși s-adorăm,
iar noi, pui-năpârcai,
alături să stăm.
Romantic? Ești prost!
Fii trendy, fii cool!
Fii brută, fii star!
Ești „super“ - ești nul!

ÎNVIERE

La hotarele țării noastre
este *țara mea*,
mai tristă și mai adevărată decât mine,
decât tine.
Este fiica noastră înghețată
în gerul gândului încercuit de-o seceră,
este anafură sfărmată sub talpa bocancilor,
sare pe rănilor fiilor noștri duși în uitare.
La hotarele țării tale este o cruce
pe care nu vrei s-o știi,
nu vrei s-o porți,
este un Christ pe care l-ai mai răstignit
cândva,
prin *nepăsare*, prin *neauzire*, prin *neiubire*.
La hotarele țării noastre ne plânge mama,
pe care n-o lăsăm să ne intre în casă,
și tatăl,
îngenunchiați
în sârmă ghimpată și moarte.
Să-ntindem mâna dincolo, și inima,
cât mai putem, cât încă suntem vii,
ca Prutul să nu fie Styx
și înviata țară,
cu moartea pre moarte călcând,
să iasă
de sub Imperiul Infernului!

ÎNĂUNTRU

Ieșim dintr-o viață în alta –
uși se închid,
se deschid.
Ropotele spectatorilor se șterg
sau ne asurzesc iar și iar.
Oprește-te!
Doar înăuntru este scăparea
din labirint!
Câte iluzii mai vrei
și-n câte iluzii te vei mai zbate?
Oprește-te!
Deschide-te!
Realitate!

POETUL

Deși are haine
cârpite,
inima lui e somptuos înveșmântată
în iubire și puritate.
Tălpile lui strălucesc
prin găurile bocancilor.
Măștile gândurilor
nu-l ating.
Deși trăiește cu noi,
el nu e cu noi.
Deși are simțuri ca noi,
el simte altfel.
Cu palmele prinde albul norilor,
Cu ochii devine frumusețe a florilor,
Cu nările se transformă în cetini de brazi,
Cu buzele gustă apele tari și focul.
Poetul este locul
Unde cântă Dumnezeu.

*numai tantal ori
sisif mai știu*

*prin ce chinuri
trec*

*orice femeie
naște un cosmos*

*o ordine
perfectă în lume*

*chiar și atunci
când ne
părăsește*

*frumusețea
rămâne o
bucurie*

eternă

*și totuși au fost
și alte stele*

*în sufletul meu
ba chiar*

*și galaxii
(uneori) însă
numai tu*

*rămâi
supernova ce
mi-a distrus*

*liniștea
universului meu
sufletesc*

*și mai închis
(pentru
totdeauna)*

*în legile fizicii și
ale disperării*

toate sunt daruri

toate sunt daruri
chiar și clipele acestea când
meteoritul se apropie vertiginos
de pământ
și omenirea își trăiește
(poate) ultimele zile
toate sunt daruri chiar
și iubirile pierdute
ori zilele când mai mult
ai scris decât ai mâncat
toate sunt daruri și trebuie
să le primim cu dragoste
chiar dacă fiecare secundă
(despărțit de iubita ta)
iți pare un cuțit în inimă
Dumnezeu ne dă ce are el
mai bun (ca un bătrân
înțelept ce este) numai noi
ca niște copii ne jucăm
cu stelele și bomba atomică
și nu-l înțelegem și l-am trage
de barbă pentru multele necazuri
pe care le primim
fără bucurie când ele
sunt daruri
viața e un spectacol
să fim fericiți asemeni
fluturelui ce nu trăiește
decât o zi
toate sunt daruri și omul
nu este decât un cântec
pe muzica lui
întreg universul
dansează

ion munte frumos

ce ar fi putut să tipărească
ion munte frumos
depre orașul meu
(ce se întretaie cu toate
orașele posibile)
că întrezărim locuitori care
trăiesc printre noi
dar suntem obligați să-i
nevedem să-i neauzim
că tristețea fiecărui locuitor
nu se aseamănă cu tristețea
din alte orașe
și totuși orașul meu poate fi
și vesel doar are mai mulți
poeți și actori ba chiar și critici
literari (ei nu prea știu de poeții
din oraș dar se înecă împreună
în aceleași bălți beau
pe la aceleași restaurante
dar nu se întâlnesc niciodată
poetul nu se întănește în mod
real cu cei care scriu despre el
însă asta face parte din alt
roman)
ce ar fi putut să tipărească ion
munte frumos despre orașul meu
în cartea lui celebră ce are
pe pagină fix 42 de rânduri?
că orașul există că se întrepătunde
cu alt oraș (cel posibil) că eu
trăiesc în el deși nimeni
nu mă știe?

legile fizicii

au fost stele multe în sufletul meu
de la pitice albe la uriașe roșii
stele galbene (banale) și stele neutronice
dar și stele de fier (moarte)
între toate stelele doar tu ai fost
supernova ce mi-a bulversat
universul sufletului l-ai atras
într-o singularitate de unde
nu mai poate ieși a rămas blocat
în orizontul evenimentelor

și retrăiesc (iar și iar) întâlnirea
și despărțirea noastră
numai tantal ori sisif mai știu
prin ce chinuri trec
orice femeie naște un cosmos
o ordine perfectă în lume
chiar și atunci când ne părăsește
frumusețea rămâne o bucurie
eternă
și totuși au fost și alte stele
în sufletul meu ba chiar
și galaxii (uneori) însă numai tu
rămâi supernova ce mi-a distrus
liniștea universului meu sufletesc
și mai închis (pentru totdeauna)
în legile fizicii și ale disperării
și nimic nu va mai fi
cum a fost
oricât ar mai da Dumnezeu
cu zarul

lumea e un film

lumea e un film regizat de mine
(în vis) așa că tu joci în toate
filmele din univers
ești toate reginele și personajele
feminine din cărți
și pentru că nu ești lângă mine
(în viața reală) în filmul meu
ești peste tot de aici
până în alte planete
în mările și oceanele lumii
în nori și în ploaie
ești statuile din vechime
zeiță în templele hinduse
idol în africa
ori masă de sacrificiu
în marele imperiu mayaș
pentru că lumea nu este
cum ar trebui să fie
eu proiectez un film
(în mintea mea) în care
toate se orânduiesc
așa cum trebuie
și așa cum vreau
eu să fie

să iubești

cât de mult să iubești
o femeie perfectă
de care doar în basme

ai mai auzit
ori doar în filme ai mai
văzut?
mădălina ori sunita
orice nume ar avea
(sau toate numele pământului)
merită să fie iubită
chiar dacă nu o s-o mai
întâlnești decât în trecut
sau în viitor
(în fresce sau în romane)
nu pentru asta sunt făcuți
oamenii: să trăiască suferind
pentru iubire?
orice femeie este (în felul ei)
perfectă căci de la eva
Dumnezeu a făcut toate
femeile perfecte
iar bărbaților le-a fost dată
o inimă să poată suferi
pentru ele

ar trebui

ar trebui să văd marea mediterană
să ajung în grecia sau în italia
țări unde spiritul s-a înălțat
ca o rachetă în cer
și a rămas acolo
ar trebui să traversez toate
mările pământului ca o corabie
beată
ar trebui să trăiesc pe lumină
chiar dacă numai noaptea
scriu
ar trebui ca tu să-mi fii aproape
ca stâlp al casei
donjonul cetății sufletului
ar trebui să zbor printre stele
așa cum o fac (de fapt) când
scriu și sunt cosmonaut ce
încearcă să cunoască lumea
lui Dumnezeu
lume pe care nici El
nu o cunoaște bine
și doar poeții și nebunii
o pot aproxima
ar trebui să visez mai mult
să ajung alături de tine
sau în atlantida ori în cetatea
uitată kadath
dacă nu în orașele din bas lag
așa cum inima mea a ajuns
în toate lumile alternative
căutându-te pe tine pedeapsa mea
speranța mea durerea mea
cuiul din crucea care mă face
om

ultimul poem

care va fi ultimul poem
scris de Dumnezeu
poemul ce va da foc
universului
precum nero
ori prin el vom afla
toate adevărurile
ale omului
și ale Domnului?

care va fi ultimul poem
scris de Dumnezeu
să fie un nou om
îngeri și diavoli noi
(mai buni mai performanți)
ori se va anunța
o refacere a lumii
în altă rimă
în alt ritm
cu altă cadență
dupa ce Domnul
va învăța să fie
un mai bun poet?

Din poezia lumii

Velimir HLEBNIKOV (1885 – 1922)

Se naște în tabăra Hanskaia stavka (Reședința hanului), parte componentă a localității (ulusului) Derbetul Mic, județul Cernoïarsk, gubernia Astrahany, în stepa populată de calmuci-nomazi care profesau lamaismul, unde se răsfră brațele Volgii ce se varsă în Marea Caspică. Tatăl, Vladimir Alekseievici, era savant în științele naturale, ornitolog; mama, Ekaterina Nikolaievna (n. Verbitskaia), absolvise facultatea de istorie, fiind inițiată în literatură, muzică și pictură. La vârsta de 4 ani, Viktor deja citește în limbile rusă și franceză. Prima sa poezie care s-a păstrat, *Ce-mi cânti tu mie, pasăre din colivie?* datează din 1897. Peste un an, este înscris în clasa a 3-a a liceului din Simbirsk. Studiile liceale le termină la Kazan, după care se înscrie la Facultatea de Fizică și Matematică a Universității din acest oraș. Peste un an, se transferă la secția de științe naturale. Debutul în presă (1904) și-l face în revista *Buletinul vieții studențești*, publicând lucrarea *Încercare asupra unei noțiuni din științele naturii*. Anul următor, împreună cu fratele mai mare Aleksandr întreprinde o expediție în Ural. Ca participant la o demonstrație de protest studențească este arestat și ținut în detenție o lună de zile (1906). Deși scria de mai mult timp proză, poezie, abia în 1908 debutează ca autor de beletristică, în revista *Vesna (Primăvara)*, unde publică un fragment din nuvela *Ispitirea păcătosului*. Sănătatea sa dă primele semne de îngrijorare. Împreună cu familia pleacă în Crimeea. Toamna, se înscrie la anul trei al Facultății de Fizică și Matematică a Universității din Petersburg. În 1909 se transferă la Facultatea de Orientalistică, Secția Sanscrită, după care se înscrie la Facultatea de Istorie-Slavistică-Filologie a aceleiași instituții. Începe să frecventeze mediul literar al simboțiștilor grupați în jurul revistei *Apollon*, unde V. Ivanov îl rebotează în Velimir (Principele lumii), prenume-pseudonim cu care își va semna opera. În 1910 debutează editorial ca poet în volumul colectiv *Atelierul simboțiștilor*. În 1911 este exmatriculat de la Universitate pentru nefrecventarea cursurilor și neachitarea taxei de studii. Îi expediază lui A. Narișkin, membru în guvernul rus, lucrarea *Schiță asupra modelului de precizie a viitorului*, în care era prevăzută „o cădere de stat” în 1917, vizând, bineînțeles, Rusia. La Herson, îi apare prima carte, *Magistrul și discipolul* (1912). Peste alți doi ani, în același oraș editează volumul *Creații* ce include lucrări din anii 1907–1910, iar la Petersburg A. Krucionih îi publică placheta *Versuri*. Din acest an, în creația lui V. Hlebnikov începe o perioadă de trecere care durează până în 1917. În 1916 e înrolat în armată și trimis la Tarișin. La Rostov-pe-Don, în prezența sa, i se joacă piesa *Greșeala morții*. De aici încolo, călătorește mult, inclusiv în Persia și Caucaz. În pofida pericolelor războiului civil, a foamei și mizeriilor de tot soiul, călătorește prin Ucraina și sudul Rusiei. Face în mod repetat tifos, de două ori este arestat, bătut și de albi, și de roșii de-a fi spion. Poartă cu sine o față de pernă plină cu manuscrise, multe din care le pierde. La 28 iunie 1922, grav bolnav, Velimir Hlebnikov se stinge în localitatea Santalovo din gubernia Nijni-Novgorod.

**Dimpună
amicii mei, o
droaie,**

**Zburat-au –
parcă-ar fi fost,
șapte, opt,**

**Ori, exclus nu e,
– chiar suta-
ntreagă!**

**După aia, am și
suspinaț.**

**Ne oglindea
nimicu-
autoritar.**

**Duhul norilor,
purtând cojoace,**

**Ne reflecta, și
trist și deformat.**

**Erau vremi de
cinice vânzări,**

**Când se vorbea
doar cu: „Îmi
dai, îți dau”.**

**Azi, cupa cea cu
vise li-i vărsată.**

traduceri

(Cunună comună)

Deslușit, văd Racul, Capricornul
Și orice zodie îmi pare-o scoică
În care perla este chiar cea
Ce mie unuia îmi cam lipsește.
În foșnet fredonat mășăluiește, parcă,
Un ritmic sunet, ca și cum un „C(e)”
Care-mi dă impresia că, iată,
Cu valul – marea, fruntea – cu-ngândurarea
Ar fi-n rudenie. Pe calea laptelui
Ici-colo, vin femei. Drăguț cotidian
Banal umple-nnoptarea-n care
Chiar și mormântul ar putea iubi...
Și vinul înserării
Și femei de seară – împreună
Se-mpletesc în singura cunună
Fratele mezin al căreia sunt eu. 1908

(Ca un fugar...)

Cu murmur, cu șuier, cu lărmuire
Păsările deja nu se mai înalță.
Ca o fremătătoare desfrunzire
Ele nu-și iau zborul-n fiece dimineață.
Cândva, penele tainic se ațineau-avantai
După nori ca o aripă mare de ceață.
Fugar al științei fățarniciei,
Eu norului îi treceam pieziș prin față. 1908-1909

(Entimemă)

Elefanții se izbeau cu colții astfel, încât
Fildeșul lor părea pietre albe în
Măinile sculptorului.
Cerbii își încalciră coarnele astfel, de părea
Că i-ar fi împreunat o-mperechere ancestrală
Cu patimi mutuale și infidelități.
Râurile se vărsau în mare astfel,
De-ai fi crezut că brațul unuia îl strânge
Pe celălalt de gât. 1910-1911

Ironic, revăzându-ne

Văzându-te-asaltată de cuvinte
Pătimașe, te-ai retras mirată,
Zâmbind cu-aplomb. Și doar luai aminte
Dezamăgită că erai frustrată.

Traducere și prezentare de LEO BUTNARU

Într-adevăr, cu bleagă îndrăzneală
I se cerea împărătesei darul.
Dar te-am schimbat cu soarta mea banală.
Tu-mi cercetezi cadavrul, azi, hilarul. 1912

(Stăpânirea pământului i-i menită)

Legea scrânciobului cere
Să ai încălțări ba mari, ba strâmte.
Uneori noaptea, alteori ziua te-arăți
îngăduitor,
În timp ce stăpânirea pământului i-i menită ba
omului, ba rinocerului. 1912

(Dezgolindu-ți inima)

Când peste verdele pădurii răsar coarnele de
cerb,
Ele seamănă unui copac uscat. Când
Inima-ți noptoașă-o dezgolești în cuvinte,
Se vorovește: ce nebun superb... 1912

Cifrele

Vă privesc îndelung, scrutător, o, cifrelor,
Până prindeți a-mi părea întrupate-n fiare*, în
pieile lor,
Cu brațul sprijinindu-se de tulpinile stejarilor
dezrădăcinați.
Voi dăruiți comunitatea dintre mișcarea
șerpuită-a
Coloanei vertebrale a universului și dansul
libelulei,
Voi permiteți a înțelege veacurile ca pe dinții
unui hohot de râs fulgerat.
Acum, ca niște obiecte, mi s-au dilatat
pupilele,
Spre-a afla ce ajunge Eul când deîmpărțitul i-i
Unitatea. 1912

*Fiară – în Apocalipsă, „cifra-fiară” 666 anunță
sosirea Antihristului.

(Cruțați-mă cât de cât)

Cer înăbușitor, mirosind a uger și sineală.
O, îndrăgiți-mă, iubiți-mă, cruțați-mă cât de
cât!

Și așa ca și cum m-aș revărsa din propriul
sine,

Din voi; și așa de stepă și răchite sunt
răstignit. 1912

(Derutat și curios)

... În discuție ușor duplicitară
Temerarul camarad al măceșului străluci
Ca fațetele pietrei de preț.
Fără a-i ști bănuțului dezlegarea tainei,
Îmi îndepărtați zgomotos jețul,
Gândindu-mă la-nvolburările mării.
O, candid, viclean taifas,
Asemeni la ghicirea-n cafea și caligrafie
Priveam derutat și curios
Profunzimile hârtiei,
Adâncul pâlpaitor al luminii ochilor.

Cântecul celui sfios

Pe fața aspră-a lespezii de piatră
Văzui din cetinișuri scuturate
Ace negre. Și mi-am zis atunci
Că nu există mână mai osoasă
Care în poarta sorții mele-ar bate.
Nu-i prea devreme? Ori, cumva ciudat,
Să vină pe-nserat ăst braț ciontos
Și, generos, să ne umple cămara
Cu praf mășcat de stele, scânteios... 1913

(Rânduire)

Ani și oameni și popoare
Se perindă-n zor de clipă
Ca o apă în risipă.
Stele în oglinzi neclare
Sunt năvod, noi – pești, stridii,
Zei – duhuri măslinii. 1915

(Izvoade)

Nici firave nipone umbre june,
Nici melodioase zeite hindustane
Nu pot suna a mai îngropăciune
Ca ale serii, ultime, consoane.
Prin fața morții, prea grăbit și altfel,
Trece de iznoavă viața-n vechi canoane
Ce-i noimă sumbră, cauză și zel
În dansul morții și-ale șanselor izvoade. 1915

(Dar încotro?)

Dimpună-amicii mei, o droaie,
Zburat-au – parcă-ar fi fost, șapte, opt,
Ori, exclus nu e, – chiar suta-ntreagă!
După aia, am și suspinaț.
Ne oglindea nimicu-autoritar.
Duhul norilor, purtând cojoace,
Ne reflecta, și trist și deformat.
Erau vremi de cinice vânzări,
Când se vorbea doar cu: „Îmi dai, îți dau”.
Azi, cupa cea cu vise li-i vărsată.
Zbor fatal al sutei de prieteni!
Iar, când treceți pe cărarea care
De valeriană-i potopită,
Chiar o fi să întrebați: „Dar, doamne,
încotro zburau?” 1916

(Poate că...)

Poate că eu crescui ca idolul de tuci
Pe-ntins de stepă, în pupila cerului.
Ceilalți sunt băntuiți de duhul fiarelor.
Sau poate nu-s decât o scriitură, zic,
Palidă, abia citeață pe
Graalul altor spații, altor suferinți. 1916-1917